

Puolustusvaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2021

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2021 (K 2/2022 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 30.9.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies, Nato-toimiston johtaja Karoliina Honkanen, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Vilén, puolustusministeriö
- eversti, dosentti Jyri Raitasalo, Pääesikunta
- sektorin johtaja, ylitarkastaja Sanna Forsman-Jokinen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Hallituksen vuosikertomuksessa 2021 todetaan, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan muuttaa peruuttamattomasti Euroopan ja sen lähialueiden turvallisuusjärjestystä. Turvallisuustilanne tulee jatkumaan jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana, ja se voi muuttua nopeasti. Kertomuksessa todetaan, että Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta sotilaallisen voiman käyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen on kuitenkin varauduttava.

(2) Puolustuksen ennaltaehkäisykyky perustuu toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Puolustusvaliokunta toteaa, Ukrainan sodan kokemustenkin perusteella, että Suomen puolustus suunnittelussa on vuosien mittaan tehty oikeita ratkaisuita kehittämällä erityisesti epäsuoran tulen käyttöä, panssaritorjuntaa ja ilmapuolustusta. Valiokunta korostaa, että Suomen puolustuskyvyn uskottavuuden keskeinen tekijä on asevelvollisuuteen perustuva järjestelmä sekä korkea maanpuolustustahto. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että asevelvollisuutta kehitetään parlamentaarisen komitean marraskuussa 2021 jättämän mietinnön suositusten mukaisesti.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2022 vp

(3) Valiokunta yhtyy kertomuksen arvioon siitä, että tiivis kansainvälinen yhteistyö vahvistaa Suomen puolustuskykyä. Suomella tulee olla kyky toimia yhdessä keskeisimpien kumppanien kanssa niin normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissakin.

(4) Kertomuksessa tuodaan esiin, että koronaviruspandemia on merkittävästi vaikuttanut varusmieskoulutuksen järjestelyihin, kertausharjoituksiin sekä kansainvälisiin harjoituksiin. Valiokunta toteaa, että kiristynyt turvallisuustilanne korostaa entisestään tarvetta kansainväliseen harjoitustoimintaan sekä kertausharjoitusten lisäämiseen. Noin 30 000 reserviläisen kouluttaminen vuosittain sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaaminen ovat keskeisen tärkeitä tavoitteita sen varmistamisessa, että reserviläisarmeijaan perustuva puolustusjärjestelmä pysyy uskottavana.

Puolustusministeriön toimialan vaikuttavuustavoitteet

(5) Vuosikertomuksessa on vakiintuneeseen tapaan arvioitu puolustushallinnolle asetettujen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista. Arvioinnissa käytetty asteikko on seuraava: erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja välttävä. Valiokunta on todennut aiemmissa vuosikertomuslausunnoissaan (esim. PuVL 5/2021 vp), että neliportainen arviointiluokitus on varsin jäykkä muutoksille sekä huonompaan että parempaan arvosanaan pääsemiseksi. Asteikkoa olisi mahdollisuuksien mukaan syytä kehittää, jotta suorituskykyjen kehittymistä voidaan tosiasiallisesti arvioida.

(6) Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka, turvallisen yhteiskunnan takaaminen viranomaisyhteistyön kautta sekä kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen saivat arvosanan hyvä. Myös ennalta ehkäisevälle sotilaalliselle puolustuskyvyille annettiin arvosana hyvä, ensimmäistä kertaa. Valiokunta korostaa, että Suomen uskottava ennalta ehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky on oleellisen tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeistä päämäärää: ehkäistä Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi. Tätä taustaa vasten valiokunta pitää erittäin hyvänä sitä kehityskulkua, että ennalta ehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky on viimein saatu nostettua arvosanaan hyvä.

(7) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan ennalta ehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky perustuu toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Puolustuskykyä arvioidaan suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilaan ja toimintaympäristön vaatimuksiin. Kehityksen suuntaa arvioitaessa keskeisiä tarkasteltavia kysymyksiä ovat poistuvien suorituskykyjen korvaaminen suunnitellusti, valmiuden kehittäminen ja vuoden 2017 puolustuselonteon toimeenpano erityisesti resurssilinjausten osalta.

(8) Valiokunta toteaa, että meri- ja ilmapuolustuksen strategisissa hankkeissa on tehty hankintapäätökset. Puolustusvoimien säädöspohjaisia toimintaedellytyksiä, joista voidaan mainita erityisesti sotilastiedustelua koskeva laki, on merkittävästi parannettu. Lisäresurssien vuoksi alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja turvaamiskykyä on voitu vahvistaa. Edellä todettuun viitaten valiokunta pitää perusteltuna arviota siitä, että ennalta ehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky on nyt arvioitu tasolle hyvä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tällä tasolla pysytään myös jatkossa.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2022 vp

Eduskunnan lausumat ja kannanotot

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

(9) Eduskunta edellytti asevelvollisuuslakia koskevassa mietinnössään (PuVM 1/2007 vp), että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellytti lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

(10) Valiokunta toteaa, että asevelvollisten taloudellisia etuuksia, kuten esimerkiksi päivärahoja, on viime vuosina korotettu. Sen sijaan hankkeet kotiuttamisrahan palauttamisesta tai varusmiespalvelusajan mahdollisesta huomioimisesta eläkkeen määräytymisessä eivät ole edenneet. Näistä toimista päättäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

(11) Puolustusvaliokunta katsoo, että asevelvollisuusjärjestelmän kehittäminen on keskeisen tärkeä osa Suomen puolustusjärjestelmää. Edellä mainittujen toimenpiteiden toteutus osoittaisi konkreettisesti vankan yhteiskunnallisen tuen asevelvollisuusjärjestelmän säilyttämiselle ja kehittämiselle. Lausuma on syytä pitää voimassa.

Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa

HE 253/2018 vp — EV 268/2018 vp

(12) Eduskunta edellytti (PuVM 6/2018 vp), että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toimivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa. Tällainen selvitys on annettu, ja lausuma voidaan poistaa.

Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä

HE 31/2020 vp — EV 194/2020 vp

(13) Eduskunta edellyttää hallituksen antavan Senaatti-kiinteistöistä, sen tytäriyksiköiden Puolustuskiinteistöistä sekä koko Senaatti-konsernista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä kokonaisvaltaisen selonteon. Tällaista selontekoa ei ole vielä annettu, joten lausuma on syytä pitää voimassa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2022 vp

Helsingissä 30.9.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Häkkänen kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mika Kari sd
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Erkki Tuomioja sd
varajäsen Mika Niikko ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola